

Перспективними напрямками дослідження є аналіз впливу фінансової кризи на трансмісійний механізм в обсязі його каналів, розроблення його структурної моделі на основі систематизації зарубіжних досліджень у сфері моделювання монетарної трансмісії.

Література

1. **Kashyap, A.** Monetary policy and bank lending / A. Kashyap and J. Stein // National Bureau of Economic Research Working Paper, 1993. – № 4317. – April. – 66 pp.
2. **Erhmann, Michael**, Leonardo Gambacorta, Jorge Martinez-Pages, Patrick Sevestre and Andreas Worms, 2001, "Financial Systems and the Role of Banks in Monetary Transmission in the Euro Area," ECB Working Paper 105, Frankfurt: European Central Bank. [Electronic resource]. – Mode of access <http://www.ecb.int/pub/scientific/wps/date/html/wps2001.en.html>.
3. **Chmielewski, Tomasz**, 2005, "Bank Risks, Risk Preferences and Lending". [Electronic resource]. – Mode of access <http://www.bis.org/bcbsevents/rtf05Chmielewski.pdf>.
4. **Golodniuk, Inna**, 2006, "Evidence on the Bank-Lending Channel in Ukraine," Research in International Business and Finance. – Vol. 20. – Pp. 180-99.
5. **Основні показники** діяльності банків України за даними НБУ. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://www.bank.gov.ua/Bank_supervision/dynamics.htm.
6. **Банківська система** України: до і після кризи. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://www.banker.ua/bank_news/banks/2010/07/13/1180441116/.
7. **Річний звіт НБУ** за 2006 р. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://www.bank.gov.ua/Publication/an_rep.htm.
8. **Річний звіт НБУ** за 2008 р. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://www.bank.gov.ua/Publication/an_rep.htm.
9. **Річний звіт НБУ** за 2009 р. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://www.bank.gov.ua/Publication/an_rep.htm.
10. **Процентні ставки** за кредитами банків. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.bank.gov.ua/>.
11. **Мищенко В.І.** Особливості дії трансмісійного механізму грошово-кредитної політики в умовах кризи // Науково-аналітичні матеріали / В.І. Мищенко, А.В. Сомик, Р.С. Лисенко. – К. : Центр наук. досл. НБУ, 2010. – Вип. 16. – 96 с.

Андрущак Е.М., Хар В.С. Институциональные аспекты функционирования канала банковского кредитования

Проанализированы особенности функционирования кредитного канала трансмиссионного механизма, состояние банковской системы как институциональной основы монетарной трансмиссии. Выделены основные факторы, которые негативно повлияли на канал кредитования в кризисный период.

Ключевые слова: центральный банк, денежно-кредитная политика, трансмиссионный механизм, кредитный канал, денежное предложение.

Andryshchak E.M., Khar V.S. Institutional aspects of bank lending channel

The peculiarities of functioning credit channel of transmission mechanism, the state of the domestic banking system as the institutional framework of monetary transmission are analyzed. The key factors that have negatively affected during the crisis period of transfer mechanism within the credit channel are distinguished.

Keywords: central bank, monetary policy, transmission mechanism, credit channel, monetary supply.

УДК 657.21

Ст. викл. Н.Є. Білинська – НУ "Львівська політехніка"

ПОЗАБАЛАНСОВИЙ ОБЛІК ОПЕРАЦІЙ З ДАВАЛЬНИЦЬКОЮ СИРОВИНОЮ У ВИРОБНИКА

Висвітлено поняття давальницької сировини, розкрито суть операцій з перероблення давальницької сировини та особливості договору на перероблення давальницької сировини. Досліджено порядок документування, організацію синтетичного та аналітичного обліку давальницької сировини у виробника та обліку витрат на її

перероблення і повернення відходів. Розроблено напрямки вдосконалення позабалансового обліку і контролю давальницької сировини у виробника.

Ключові слова: позабалансовий облік, позабалансовий рахунок, давальницька сировина (матеріали).

Постановка проблеми у загальному вигляді. Виробництво продукції з давальницької сировини є досить поширеним явищем в Україні. Спеціального нормативного документа, що регулює взаємовідносини між резидентами України при переробці давальницької сировини, немає. Давальницька сировина у підприємства-виробника є об'єктом позабалансового обліку. Як свідчить практика, єдиної методики цієї ділянки обліку, яка б забезпечила аналітичність і достовірність облікової інформації, своєчасність її відображення у первинних і звітних документах та більш повну ефективність контролю за давальницькою сировиною у виробника, на сьогодні немає.

Аналіз останніх досліджень і публікацій за темою. Проблеми обліку операцій з давальницькою сировиною дослідили вчені-економісти Ю.А. Кузмінський, В.Г. Козак, Л.І. Лук'яненко, О.В. Небельцова, В.В. Матвєєва, В. Кузнецов, В.Є. Житний, О.Р. Кіляр, Ф.Ф. Бутинець, М.В. Кужельний, В.В. Сопко [1-4].

Вивчення літератури з цієї тематики дає підстави стверджувати, що науковці переважно розглядають питання обліку операцій з давальницькою сировиною у зовнішньоекономічних відносинах. Методика та організація обліку таких операцій між резидентами України потребує глибшого дослідження з метою вдосконалення практики обліку операцій з давальницькою сировиною, забезпечення її адекватності сучасним умовам.

Метою дослідження є розроблення та обґрунтування теоретичних положень та практичних рекомендацій щодо вдосконалення методики та організації позабалансового обліку давальницької сировини у виробника.

Для досягнення цієї мети потрібно вирішити такі завдання:

- дослідити сутність поняття давальницької сировини та операцій з нею;
- розкрити порядок документування та відображення давальницької сировини на рахунках синтетичного та аналітичного обліку у виробника;
- розробити та обґрунтувати напрямки удосконалення обліку і контролю давальницької сировини у виробника.

Виклад основного матеріалу. За визначенням Податкового кодексу України, давальницька сировина – це сировина, матеріали, напівфабрикати, комплектуючі вироби, енергоносії, що є власністю одного суб'єкта господарювання (замовника) і передаються іншому суб'єкту господарювання (виробнику) для виробництва готової продукції, з подальшим переданням або поверненням такої продукції або її частини їх власникові або за його дорученням іншій особі [5].

Суть операцій з перероблення давальницької сировини полягає у тому, що власник сировини – замовник – має намір виготовити продукцію зі своєї сировини. З цією метою він укладає договір з іншим підприємством-виробником, що має необхідну виробничу базу. Згідно з договором, підприємство-виробник виготовляє з одержаної сировини продукцію і передає її замовнику, який зобов'язується оплатити послуги з перероблення. При цьому

давальницька сировина є власністю замовника і при передачі її для перероблення виконавцю право власності на неї до виконавця не переходить.

Підприємство, яке поряд з переробкою давальницької сировини здійснює виробництво продукції з власної сировини, повинно вести відокремлений облік. Планом рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій для обліку сировини і матеріалів, прийнятих для перероблення, передбачений позабалансовий рахунок 022 "Матеріали, прийняті для перероблення". Бухгалтерський облік таких цінностей ведеться за простою схемою, за якою записи про надходження та вибуття цінностей проводяться тільки на одному позабалансовому рахунку із зазначенням змісту і кількісно-вартісних показників операції. Аналітичний облік давальницької сировини ведеться за замовниками чи договорами, видами сировини і матеріалів та за місцями їх зберігання чи перероблення. Одиницею обліку давальницької сировини є її найменування або однорідна група [6].

Відправним моментом для здійснення операцій з давальницькою сировиною є договір, який повинен визначати усі можливі моменти взаємовідносин між замовником та виконавцем. У договорі обов'язково повинні бути вказані права виконавця та замовника; ціна робіт і порядок розрахунків; обов'язки виконавця щодо належного виконання робіт та збереження майна замовника; обов'язки замовника щодо прийняття готової продукції; відповідальність сторін і правові наслідки невиконання умов договору; норми витрат сировини при переробці її у готову продукцію та порядок повернення залишків (технологічних втрат) переробленої сировини і матеріалів замовнику чи переходу їх у власність виробника.

Основою для відображення в обліку одержаної давальницької сировини є виписана замовником накладна або товарно-транспортна накладна, акт передачі та додані документи, які підтверджують якість давальницької сировини. На цей час немає затвердженої уніфікованої форми на поступлення давальницької сировини, тому у накладній в графі "підстава" вказується "на давальницьких умовах згідно з договором №_". При оприбуткуванні на одержану давальницьку сировину оформляється прибутковий ордер, в якому також зазначають, що сировина поступила на давальницьких умовах. На внутрішнє переміщення давальницької сировини підприємство-виконавець складає внутрішні документи, які передбачає його система документообігу (лімітно-забірна картка, акт-вимога на заміну (додатковий відпуск) матеріалів, накладна вимога на відпуск (внутрішнє переміщення) матеріалів тощо) [7].

Передача замовнику виготовленої з давальницької сировини продукції оформляється актом про виконані роботи та накладною. В акті вказуються дані про фактично виконані роботи і їх вартість, яка визначається підприємством-виробником виходячи із фактичних затрат пов'язаних з виготовленням продукції з давальницької сировини. Крім того, виробник представляє звіт про використання давальницької сировини. Звіт виробника містить дані про кількість одержаної, використаної і невикористаної сировини (матеріалів); про кількість виробленої з цієї сировини продукції; про кількість відходів (якщо вони були). Надлишок сировини повертається замовнику, якщо договором не передбачено часткову оплату робіт сировиною.

Усі первинні документи повинні бути складені у момент проведення кожної господарської операції або, якщо це неможливо, то безпосередньо після її завершення. Відповідальність за несвоєчасне складання первинних документів та недостовірність відображених у них даних несуть особи, які склали та підписали ці первинні документи [8].

Облік витрат з перероблення давальницької сировини (вартість використаних власних матеріалів, заробітна плата, амортизація основних засобів, загальновиробничі та інші витрати операційної діяльності) виробник здійснює на балансових рахунках обліку витрат виробництва та витрат періоду (за винятком вартості давальницької сировини замовника, яка обліковується на позабалансовому рахунку 022 "Матеріали, прийняті для перероблення"). Підприємство-виробник не несе витрати, пов'язані з реалізацією, це питання вирішує замовник, тому ризик не реалізувати виготовлену продукцію у виробника зведений до нуля. Незворотні матеріальні відходи, які виникають у процесі виробництва, відносять до технологічних втрат і прирівнюються до матеріальних затрат.

В обліку виробника давальницька сировина, що надійшла від замовника, оприбутковується за вартістю, вказаною ним у накладній (або акті приймання-передачі).

З метою удосконалення обліку давальницької сировини у виконавця доцільно на рахунку 022 "Матеріали прийняті для перероблення" вести облік у розрізі таких рахунків: 0221 "Матеріали для перероблення на складі" та 0222 "Давальницька сировина у виробництві" з подальшою деталізацією дати отримання, замовника, договору, найменування давальницької сировини, термінів перероблення, кількості, якості, ціни, вартості. Таке групування аналітичних даних сприятиме посиленню контролю за рухом давальницької сировини у виробника. Схему обліку операцій з давальницькою сировиною у виробника відображено в табл. 1.

Давальницькі матеріали, одержані від замовника і прийняті на перероблення відображаються по дебету позабалансового рахунку 0221 "Матеріали для перероблення на складі". Давальницькі матеріали, передані зі складу на перероблення на основі документів про внутрішнє переміщення списуються з кредиту рахунку 0221 і одночасно оприбутковуються в дебет рахунку 0222 "Давальницька сировина у виробництві". Усі витрати давальницької сировини на виробництво продукції повинні бути розписані та задокументовані, при наявності технологічних втрат необхідно виділити нормативні і понаднормативні.

Після підписання акту виконаних робіт вартість давальницької сировини списується з кредиту рахунку 0222. Розрахунки між замовником і виробником можуть здійснюватися у грошовій і не грошовій (товарообмінній) формах. А саме: грошима через касу підприємства або безготівковим перерахуванням коштів на поточний рахунок; частиною давальницької сировини; частиною готової продукції, змішаними методами. Вибір варіанта оплати встановлюється за домовленістю сторін і вказується в договорі. Розрахунки за виконані роботи у виробника відображаються на балансових рахунках.

Табл. 1. Відображення операцій з давальницькою сировиною на рахунках бухгалтерського обліку виробника

№ г/о	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Первинні документи
		Дебет	Кредит	
1.	Прийнято на склад від замовника сировину і матеріали для перероблення (давальницьку сировину) за ціною, вказаною у договорі	0221	-	Накладна (акт приймання-передачі), прибутковий ордер
2.	Відпущено давальницьку сировину у виробництво	-	0221	Лімітно-забірна картка (накладна-вимога)
3.	Давальницька сировина поступила у виробництво	0222	-	Лімітно-забірна картка (накладна-вимога)
4.	Відображені затрати на перероблення	23	20, 22, 66, 65, 13, 91	Документи, що передбачені для обліку витрат підприємства-виробника
5.	Списані фактичні витрати давальницької сировини	-	0222	Звіт виробника, акт про виконані роботи
6.	Відправлено на склад надлишок давальницької сировини	-	0222	Прибутковий ордер
7.	Оприбутковано на складі надлишок давальницької сировини	0221	-	Прибутковий ордер
8.	Повернуто замовнику надлишок давальницької сировини	-	0221	Накладна
9.	Відображена заборгованість замовника за послуги з перероблення давальницької сировини	36	70	Акт про виконані роботи
10.	Відображено податкове зобов'язання з ПДВ	70	64	Податкова накладна
11.	Списані власні затрати на перероблення давальницької сировини	90	23	Довідка бухгалтерії

Якщо договором за окрему винагороду передбачено подальше зберігання готової продукції замовника у виконавця, її відвантаження покупцям зі складу виробника, то її потрібно обліковувати на позабалансовому рахунку 023 "Матеріальні цінності на відповідальному зберіганні" (табл. 2).

Табл. 2. Облік готової продукції на відповідальному зберіганні

№ г/о	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Первинні документи
		дебет	кредит	
1.	Прийнята на позабалансовий облік продукція, виготовлена з давальницької сировини (прийнята замовником)	023	-	Накладна на передачу готової продукції в місця зберігання
2.	Списана з позабалансового обліку при передачі замовнику чи відвантаженні покупцям продукція виготовлена з давальницької сировини	-	023	Товарно-транспортна накладна

Регістром бухгалтерського обліку давальницької сировини у підприємства-виконавця є Відомість 8 "Позабалансовий облік". Недоліком цієї

відомості є те, що вона не враховує особливостей обліку окремих об'єктів, зокрема операцій з давальницькою сировиною. Доцільним є запровадження для обліку давальницької сировини у виробника "Відомості руху давальницької сировини", яка містила б інформацію про замовника, найменування матеріалів, одержаних на давальницьких умовах, терміни оброблення, дані про надходження матеріалів на склад (дата, документ, кількість, ціна, сума), вибуття зі складу (повернуто замовнику, відпущено у виробництво), рух давальницької сировини у виробництві (надійшло, повернуто невикористану сировину, сировина використана для виробництва, відходи) та "Відомості про залишки давальницької сировини", яка б містила дані про залишки давальницької сировини на складі і у виробництві на початок і кінець місяця. Використання запропонованих відомостей допоможе узагальнювати інформацію про рух давальницької сировини та її залишки на початок і кінець звітного періоду, що сприятиме підвищенню якості обліку та контролю за збереженням майна замовника.

Контроль за фактичною наявністю давальницької сировини у виробника здійснюється за допомогою проведення її інвентаризації. Активи, які отримані для перероблення, інвентаризуються в порядку та в терміни, передбачені для власних цінностей [9]. На основі даних про фактичну наявність давальницької сировини, виконавець складає інвентаризаційний опис, на підставі якого заповнюється порівняльна відомість. Під час заповнення первинних документів про результати інвентаризації необхідно обов'язково зазначити, що давальницька сировина є власністю замовника. Доцільно одночасно провести звірку із замовником щодо кількості, якості, ціни загальної вартості переданої ним для перероблення сировини та термінів виконання оброблення, про що вказати в інвентаризаційних документах. Не менш важливим є питання контролю за витрачанням давальницької сировини і виходом готової продукції та її якістю, що сприятиме дотриманню умов договору та подальшій співпраці із замовником.

Залишки давальницької сировини у балансі виконавця не відображаються. Зважаючи на те, що фінансова звітність має містити всю інформацію про фактичні та потенційні наслідки операцій і подій, яка може вплинути на прийняття рішення її користувачами, відомості про позабалансові події варто відображати у Примітках до фінансових звітів. Для задоволення інформаційних потреб усіх груп користувачів та прийняття ними ефективних управлінських рішень, пропонуємо до форми № 5 "Примітки до річної фінансової звітності" додати розділ "Операції з давальницькою сировиною", який міститиме дані про залишки сировини, прийнятої для перероблення (в межах строків перероблення і по якій минув термін перероблення згідно з договором); доходи і витрати від операцій з давальницькою сировиною.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Право власності на давальницьку сировину та продукти її перероблення належить замовнику, що спричиняє її відображення у виробника у складі об'єктів позабалансового обліку. Виробник несе повну відповідальність за збереження давальницької сировини та виконання умов договору на її перероблення і повинен дбати про належне документування та організацію обліку і внутрішньогосподарсь-

кого контролю за операціями з давальницькою сировиною. Запропонована методика обліку операцій з давальницькою сировиною у виробника допоможе підвищити якість обліково-аналітичної інформації про наявність та рух цих цінностей, рівень системи контролю за цими операціями та їх ефективність. Потребують подальшого опрацювання питання уніфікації та стандартизації первинної документації операцій з давальницькою сировиною; питання обліку супутньої та побічної продукції у процесі перероблення давальницької сировини.

Література

1. **Облік міжнародних операцій** : підручник / Ю.А. Кузьмінський, В.Г. Козак, Л.І. Лук'яненко, О.В. Небельцова / за заг. ред. проф. Ю.А. Кузьмінського. – К. : Вид-во КНЕУ, 2006. – 336 с.
2. **Матвєєва В.** Операції з давальницькою сировиною / В. Матвєєва, В. Кузнєцов. – Вид. 2-ге, [перероб. та доп.]. – Х. : Вид-во "Фактор", 2003. – 160 с.
3. **Житний В.Є.** Удосконалення аналізу операцій з давальницькою сировиною у зовнішньоекономічних відносинах: дис. канд. екон. наук: спец. 08.06.04 / Житний Валерій Євгенович. – Х., 2001. – 203 с.
4. **Кіляр О.Р.** Проблемні питання здійснення операцій з давальницькою сировиною в Україні / О.Р. Кіляр // Формування ринкової економіки : зб. наук. праць. – 2006. – Вип. 16. – С. 390-396.
5. **Податковий кодекс України** від 02.12.2010 р., № 2755-VI // Голос України від 04.12.2010 р., № 229, / № 229-230.
6. **Інструкція** про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджена наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р., № 291. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>.
7. **Наказ Міністерства статистики України** Про затвердження типових форм первинних облікових документів з обліку сировини та матеріалів від 21.06.96 р., № 193. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://www.uazakon.com/documents/date_5/pg_idnmsc/index.htm
8. **Наказ Міністерства фінансів України** Про затвердження Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку від 24.05.95 р., № 88. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0168-95>
9. **Інструкція** по інвентаризації основних засобів, нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів, документів і розрахунків, затверджена наказом Міністерства фінансів України від 11.08.1994 р., № 69. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>.

Билинская Н.Е. Внебалансовый учет операций с давальческим сырьем у переработчика

Отражено понятие давальческого сырья, раскрыта суть операций по переработке давальческого сырья и особенности договора на переработку давальческого сырья. Исследован порядок документирования, организацию синтетического и аналитического учета давальческого сырья у производителя и учета расходов на ее переработку и возвращение отходов. Разработаны направления усовершенствования внебалансового учета и контроля давальческого сырья у производителя.

Ключевые слова: внебалансовый учет, внебалансовый счет, давальческое сырье (материалы).

Bilynska N.E. Off-balance sheet accounting of manufacturer's transactions with customer-furnished raw materials

The article covers the concept of customer-furnished raw materials, reveals the main point of transactions of processing of customer-furnished raw materials and studies the peculiarities of an agreement for the processing of customer-furnished raw materials. The article also studies the documentation procedure, organization of synthetic and analytical accounting of customer-furnished raw materials as well as the cost accounting for their processing and return of wastes. We have considered and developed the ways to improve off-

balance sheet accounting and control over the customer-furnished raw materials for the manufacturer.

Keywords: off-balance sheet accounting, off-balance sheet account, customer-furnished raw materials (materials).

УДК [330.322:330.101.541](477)

Доц. Н.І. Біляк, канд. екон. наук –
Львівський національний аграрний університет

АНАЛІЗ МАКРОЕКОНОМІЧНИХ ЧИННИКІВ ІНВЕСТИЦІЙНОГО КЛІМАТУ УКРАЇНИ

Основну увагу приділено питанню оцінки макроекономічних чинників інвестиційного клімату України та аналізу їх динаміки за останній період. Проаналізовано дефіцит державного бюджету, величину державного боргу, обсяг виробництва ВВП, рівень інвестицій та інші макроекономічні показники.

Ключові слова: інвестиційний клімат, дефіцит бюджету, державний борг, інвестиції, ВВП, імпорт, експорт.

Постановка проблеми. Після зміни економічної системи на початку 90-х років, підприємства постсоціалістичної України не усвідомлювали як жити і виживати в нових економічних умовах. Лише одну істину моментально засвоїли підприємливі керівники, яка полягала в тому, що потрібні гроші. Якщо є грошові засоби, їх можна вкладати в основні й обігові фонди, запроваджувати нові досягнення техніки і технології. Однак тут виникає інше питання: де взяти гроші, як привабити їх на підприємство?

На жаль, значно ускладнила ситуацію щодо залучення інвестиційного капіталу невміла та невдала інвестиційна політика країни, яка поруч із втраченою виробничих зв'язків та гіперінфляцією призвела до серйозної економічної кризи, яка охопила всі сфери економічної діяльності, і спричинила інвестиційну кризу, вихід з якої є дуже важкою справою. Сьогодні, незважаючи на зростання економічного потенціалу, Україна у провідних міжнародних рейтингах посідає одне з останніх місць, дрейфуючи в межах "В", "В+", що відповідає низькому припливові капіталу в державу [4]. В умовах низької інвестиційної активності іноземних компаній та високого рівня потреби економіки у залученні капіталу, особливої актуальності набуває питання оцінювання інвестиційного клімату як одного з критеріїв ефективності державного управління в сфері економіки, зовнішнього іміджу держави, її здатності піднімати та вирішувати проблеми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У провідних економічних виданнях широко обговорюють і глибоко вивчають проблеми інвестування, зокрема: І. Бланк, Б. Губський, А. Пересада, С. Захарін, М. Лесечко та А. Чемерис. Аналіз наукових досліджень у цій галузі свідчить, що позитивний інвестиційний клімат є основною передумовою активізації інвестиційної діяльності в Україні.

Постановка завдання. У цьому дослідженні ми зробили спробу проаналізувати макроекономічні показники як основні чинники формування інвестиційного клімату України.

Виклад основного матеріалу. Інвестиційний клімат – це узагальнена характеристика сукупності соціальних, економічних, організаційних, право-